

السنة الحادية عشر

● آیه شریفه ۱۲۳

﴿ تناسب: ﴾

﴿ ذکر هشدار در کنار نعمت های آیه قبل ﴾

﴿ تفاوت با آیه ۴۸: ترتیب عدل و شفاعت ﴾

﴿ «یوما»: ﴾

﴿ غالبا درباره قیامت و گاهی غیر آن ﴾

﴿ مدلول: ظرف ظهور حق نه در مقابل شب ﴾

﴿ ویژگی یوم: بازگشت همه، سختی، پیر شدن... ﴾

« لا تجزی... »:

چرایی امر؟:

هر کس در گرو خودش

همزمانی جمع و فصل

نهی امکان کار در قیامت:

برای دیگران

برای خود

شدت نهی امر در قیامت

« لا یقبل... »:

« ریشه: نفی عدل گیری در قیامت

« علت: انتفاء موضوع مالکیت

« لا تنفعها... »:

« وجه جمع:

« آیات دال بر شفاعت

« آیات نافی شفاعت

« تفاوت:

« دنیا: محل ضابطه، رابطه

« آخرت: محل نفی ضوابط و روابط دنیوی

﴿ وَ لَا هُمْ يَنْصُرُونَ ﴾:

﴿ نصرت: فریادرسی

﴿ دلیل عدم نصرت؟

﴿ متعلّق آتش:

﴿ لباس و جامه

﴿ خانه و کاشانه

﴿ تن و قلب

● آیه شریفه ۱۲۴

﴿ تناسب: ﴾

﴿ غرض سوره بقره: توحید و ایمان به همه رسل و کتب
﴿ چینش آیات با دستور حضرت(ص) به کتاب، حفاظ، قراء
﴿ نسبت آیه:

﴿ ظاهر: عدم نسبت

﴿ واقع:

﴿ نسبت به قبل و بعد: بنی اسرائیل، مشرکان، تغییر قبله
﴿ جایابی در سوره:

﴿ مقدمه سوره: ۱ تا ۲۰

﴿ فصول: ۲۱ تا ۲۹، ۳۰ تا ۳۹، ۴۰ تا ۱۲۳، ۱۲۴ تا ۱۶۷...

﴿ خاتمه: ۲۸۵ و ۲۸۶

«اذا ابتلی...»:

«إِذْ»: ظرف منصوب:

«متعلّق و ناصب: اذکر یا اذکروا، قال

«معطوف علیه: «إِذْ قال ربّک»، «نعمتی...»

«إبراهیم»:

«غیر عربی معرّب: أَبِ رَاحِمِ

«وجه تقدیم بر «رَبّه»:

«اتصال ضمیر مفعول به فاعل

«تشریف برای حضرت

«تنبّه بنی اسرائیل به حضرت

«تکرار در قرآن: ۶۹ مرتبه در ۲۵ سوره

«ابتلی»:

- مفهوم: از بلی: کهنگی (آشکار شدن صفات ذاتی و عرضی شیء)
- تکرار مفاهیم دال بر ابتلاء در قرآن: ۲۰ مرتبه
- تفاوت بلاء و ابتلاء: هم معنی ولی دارای شدت متفاوت
- آزمون انبیاء:

- اصل امتحان: همگانی و شامل انبیاء و مردم
- امتحان انبیاء: ذومراتب علی رغم وحدت ایشان
- عظمت امتحان حضرت:

- کلمات با تنوین تعظیم
- «فاتمهن»: اتمام نه اطاعت و امتثال
- التفات از غیب «ربّه» به خطاب «جاعلک»
- سایر امتحانات حضرت: با قید «عظیم»

« برخی اوصاف امتحان الهی:

- « امتحان با وجود موانع
- « تکرار شوندگی آزمون
- « ذومراتب بودن آزمون ها

« تنوع ابتلاء الهی در:

- « خیر: سلامتی، ثروت، امنیت،...
- « شر: بیماری، فقر، ناامنی،...

« نتیجه:

- « نعمت و نعمت لزوما اکرام و تحقیر نیست
- « عدم فرح مومن در نعمت و یاس در نعمت

« ریشه آزمون: ناظر به ممتحن نه ممتحن

«کلمات»:

مفهوم: گزارشگری (آشکارکننده ضمیر و باطن)

مصدق:

۱۰ سنت حضرت (ع) در پاکیزگی: رد: خاص نیست

۳۰ خصلت اسلامی: رد:

اطلاق آن درباره همه مومنان

ادعایی فاقد استدلال متقن

وحی عام و مربوط به قبل نبوت

تطهیر بیت الله، رفع قواعد، اسلام: رد: خاص نیست

ابتلائات خاص و مهم حضرت (ع): صحیح

﴿ فَاَتَمَّهِنَّ ﴾:

﴿ فاعل «اتمّ»:

﴿ حضرت(ع): موفقیت در امتحانات
﴿ رب: توفیق دهی خداوند به حضرت(ع)

﴿ اتمام:

﴿ مفهوم: امثال تکلیف الهی، حصول قرب الی الله
﴿ درباره حضرت(ع):
﴿ ناصحیح: صرف انجام تکلیف
﴿ صحیح: نیل به غایت اصلی

﴿ «لِلنَّاسِ»: متعلّق «ل»:

﴿ «جاعل»: امتنان بر مردم با امامت حضرت
﴿ «اماما»: صرف مهر در جعل امام برای مردم

«اماما»:

مفهوم: الگو:

« راه رساننده بدون نیاز به راهنما

« کتاب مقتدای بدون حیرت

« انسان کامل مقتدای نیل به هدف

« لوح محفوظ مقصد حرکت هستی

﴿ موهبتی بودن امامت:

﴿ دلالت «قال» و عدم ذکر فقال

﴿ «ینال»:

﴿ نیلِ طرفینی

﴿ نیلِ گیرنده

﴿ نیلِ دهنده: علیرغم وظیفه گیرنده

﴿ معنای امام: ﴾

﴿ نبوت: رد: ﴾

﴿ جاعل: دومفعولی ناظر به حال و آینده

﴿ دلالت عبارت «و من ذریتی»

﴿ قُدوه: رد: ﴾

﴿ الگو بودن حضرت از سال ها قبل

﴿ عدم اختصاص این ویژگی به حضرت

« امامت بر انبیا: رد:

« دلالت «للناس»

« عدم صدق درباره ذریه

« زمان نبوت حضرت(ع)

« تفاوت تبعیت از فرد با دین

﴿ زعامت سیاسی:

﴿ عدم انفکاک نبوت و زعامت:

﴿ نظری: جامعه، قانون، واضع، نقص، مجری

﴿ عملی: قیام انبیا، دفاع مسلحانه، شهادت

﴿ عدم حصر در زعامت:

﴿ تقدم زعامت حضرت بر امامت ایشان

﴿ عدم اشاره قرآن به حکومت حضرت

﴿ عدم تساوی ذریه حضرت در زعامت

﴿ هدایت باطنی انسان ها:

﴿ «ب»: مصاحبت و ملابست

﴿ «امرنا»: امر ثابت باطنی محتاج ایصال

« جمع شئون در انسان کامل:

« خلیفه: مظهر ذات، صفات و افعال الهی

« نبی: دریافت اخبار غیبی از وحی

« رسول: ابلاغ اخبار و احکام به مردم

« امام: پیشوای مورد اقتدای مردم

« همه مقامات منوط به انتخاب الهی:

« اصطفاء:

« اصل آن

« مصادیق آن

« اجتناء:

« اصل آن

« مصادیق آن

﴿ آیات و روایات متناظر: ﴾

﴿ دال بر شأن ظاهری ﴾

﴿ دال بر شأن معنوی ﴾

﴿ دال بر هر دو شأن (غیر مانعه الجمع) ﴾

﴿ هدایتگران به حق: ﴾

﴿ مهتدی بالذات ﴾

﴿ مهتدی بالغیر ﴾

﴿ زمینه نیل به امامت:

﴿ بهره از وحی تسدیدي:

﴿ وحی به حکم، عمل

﴿ وحی به فعل

﴿ عبودیت تام: نتیجه: پذیرش عابد

﴿ آزمون های دشوار: محتاج صبر

﴿ شهود و یقین:

﴿ نظری: لزوما نتیجه ندارد

﴿ عملی: نتیجه قطعی است

«ذریتی»:

مفهوم: فرزندان

اصل درخواست خیر برای ذریه: ممدوح

ادب حضرت در سوال: «من» بعضیه

انواع ذریه:

ظالم: به خود، دیگری، هر دو: نمی شود

محسن: می شود:

عدم خلف وعده الهی

اجابت دعای حضرت

دلالت قید ظالمین

امامت ذریه نبوی(ص) ادامه دعای حضرت ابراهیم(ع)

« لا ینال... »:

« مصداق ظلم: تخطی از امر الهی

« متضرر از ظلم: خود ظالم

« ابعاد این فراز آیه:

« امامت: عهد الهی

« امامت: موهبتی نه اکتسابی

« امامت: ممنوع برای ظالمان

« مدلول:

« عدم انحصار موضوع و قاعده به امامت

« عدم تخصیص موضوع به صورت مطلق

« اثر ظلم سابق:

« غیر شیعه: مانع نیست و مهم حال فعلی است

« شیعه: ممنوع:

« توبه صرفا عامل مغفرت نه موجب امامت

« اطلاق ظالمین: همه زمان ها

« مدلول: نفی صلاحیت ظالم بالفعل

« انواع افراد و دلالت آیه بر عادل مطلق

« روایات خاص دال بر انحصار به عادل مطلق

« جایگاه سلطنت:

« عرف: مقام دنیوی و عامل ظلم و تخریب

« قرآن: موهبت الهی و عامل برقراری عدل

● آیه شریفه ۱۲۵

﴿ تناسب: ﴾

﴿ یکی از جلوه های توحیدی در تبیین آیه قبل
﴿ اشاره به مقام ابراهیم و جایگاه فقهی و ارزش آن
﴿ تذکر به:

﴿ یهود و نصاری برای تبعیت از حضرت
﴿ حضرت(ص) و مسلمین در تایید ایشان

﴿ «اذ»: ظرف و متعلق به «اذکروا» محذوف
﴿ «البیت»:

﴿ مفهوم: محل استراحت اعضای خانه در شب
﴿ استعمال به صورت مطلق: خانه خدا
﴿ اضافه «بیت» به «ی»: تشریفی
﴿ تذکر خداوند نسبت به نعمتهای خاص

﴿ «مثابه»:

﴿ مفهوم: از ثوب: بازگشت شی به حالت اولیه یا مورد تقدیر
﴿ مدلول: کعبه وطن اصلی و محل رجوع مکرر مسلمین
﴿ بازگشت به کعبه:

﴿ از نزدیک: زیارت، طواف و ...
﴿ از دور: نماز، دعا و ...

﴿ «امنا»:

﴿ ناظر به درخواست حضرت در آیه بعد
﴿ حفظ کعبه و امنیت آن توسط خداوند
﴿ تفاوت امنیت:

﴿ مکه: شاید نقض شود
﴿ کعبه: نقض نمی شود

«اتخذوا...»:

مخاطب:

حضرت ابراهیم(ع) و یارانشان

حضرت رسول(ص) و یارانشان

احتمالات:

محل پای گذاری زمان بالابردن دیوار کعبه

محل پای گذاری زمان پیاده شدن از مرکب در سفر به مکه

محل پای گذاری زمان خواندن مردم به حج

محل نماز همه زائران بعد از طواف

وجود جای پای حضرت بر سنگ که به مرور پاک شده

﴿ طهّرا ﴾:

- ﴿ طهارت پایه کعبه است: هم در بنا هم در بقا
- ﴿ طهارت در قرآن: ظاهری و باطنی
- ﴿ متعلّق طهارت در آیه شریفه: ظاهری و باطنی
- ﴿ دلالت موضوع بر سابقه کهن برخی عبادات

﴿ عاکفین ﴾:

- ﴿ مفهوم: به امری روی آوردن و منصرف شدن
- ﴿ مدلول: اعتکاف، زیارت یا نگاه به بیت الله

« ویژگیهای کعبه:

« تجلی عرش الهی	« ابتدا بر توحید محض
« ربوبیت خاص الهی	« تاسیس با اخلاص ناب
« مدار پاکی و طهارت	« اصل همه مساجد عالم
« محور قیام و مقاومت	« خانه آزاد و محور آزادی
« مظهر مساوات	« مرجع همه بشریت
« کانون اتحاد	« کهنترین عبادتگاه همگانی
« برترین معبد	« منشا برکت و هدایت
« حرمت کعبه	« ولایت: روح کعبه

● آیه شریفه ۱۲۶

« تناسب: اشاره به ادامه سلوک توحیدی حضرت

« «رب اجعل...»:

« مدلول دعا:

« بلداً: اینجا شهر شود

« امناً: شهری امن باشد

« اهمیت امنیت: پایه و مقدمه همه چیز

« چگونگی اجابت این دعا: سابقه عنایت به حضرت

« ذاتی نبودن امنیت:

- « ناامنی مکه بعد هجرت حضرت(ص)
- « ورود مسلحانه حضرت(ص) به مکه و ایجاد خوف
- « امکان درگیری با کافر هتاک در بیت الله الحرام

« اجابت مطلق دعا:

- « نقل دعا بدون رد یا تقیید
- « عدم امکان تفکیک در امنیت
- « امنیت: صفت رسمی شهر مکه
- « امنیت: از بهترین نعمتهای مکه
- « پاسخ به کافران مدعی عدم امنیت

«وارزق...»:

چرایی محدود شدن دعا:

تبری قبلی حضرت

تقید دعای امامت

راز دعای حضرت:

ایجاد امنیت داخلی با اقتصاد خوب

استقلال ضعفا و حفظ کرامت ایشان

زمینه سازی دینداری مردم بی نیاز

اجابت از راه های عادی و علی معلولی

﴿و من کفر...﴾:

- ﴿ تفاوت بهره مومن و کافر از نعمت مادی و معنوی
- ﴿ تفاوت مومن و کافر در طلب نعمت دنیا
- ﴿ قلت نعمت کافر در دنیا ولو به صورت مستمر
- ﴿ ریشه محدود شدن نعمت مادی کفار در دنیا
- ﴿ عدم دلالت برخورداری مادی بر قرب به خداوند

﴿ثم اضطره...﴾:

﴿ اضطرار:

- ﴿ مفهوم: ضرر حتمی و غیر قابل دفع
- ﴿ حتمیت ابتلای کفار به عذاب اخروی
- ﴿ مصیر: صیروت، محل بازگشت

● آیه شریفه ۱۲۷

﴿ تناسب: ﴾

﴿ ادامه تاکید بر تسلیم و تعبد حضرت

﴿ تعریض بر مدعیان انتساب به حضرت

﴿ تاکید بر قداست کعبه و معمار آن

﴿ «اذ»: ظرف متعلق به اذکر و معطوف به «اذ قال»

«یرفع...»:

- مفهوم: بلند کردن به صورت مطلق
- استعمال مکرر آن در قرآن: جسم، ...
- مدلول: بالا بردن پایه ها و تجدید بنای آن
- دستیار رفع: حضرت اسماعیل علیه السلام
- وجود فاصله زمانی اسکان خانواده و رفع قواعد
- روایات خاص:

- دلالت بر اوج طهارت بنا
- روایت نزول حجرالاسود از بهشت
- ابهام در رد یا تایید روایات
- مویدات برخی روایات نزول از آسمان

«القواعد من البيت»:

- « مفهوم: استقرار (قسمت زیرین بنا)
- « کاربرد: ریشه کوه، پایه ساختمان، ...
- « مدلول: پایه های بنا شده توسط حضرت
- « وجود قبل حضرت:
- « اولین خانه عبادت بشر
- « نشان دادن کعبه به حضرت
- « انتقال خانواده به آن سرزمین
- « رفع قواعد نه ایجاد بنای جدید
- « خطبه قاصعه نهج البلاغه

«تقبل منا»:

- « زمزمه در زمان انجام عمل فیزیکی
- «یرفع»: دلالت بر دوام ذکر در طول کار
- «تقبل منا» افضل و الطف از «اقبل منا»
- انواع دعا: بیان نوع کار، عدم بیان نوع کار
- شرط پذیرش: حسن فعلی و فاعلی:

- « عدم پذیرش عمل منافق
- « تفاوت صحت با قبول عمل
- « پذیرش عمل مومن با اغماض
- « پذیرش عمل، پذیرش عامل

« پذیرش دعای «تقبل منا» توسط خداوند

● آیه شریفه ۱۲۸

«تناسب: ادامه آیه قبل و دعا‌های حضرت
«مسلمین لک»:

«مفهوم سلم: عاری بودن از آفت
«مدلول اسلام: اقرار و انقیاد
«انواع اسلام:

«تکلیفی: وظیفه همگانی

«تشریفی: خاص خواص

«ابعاد دعای حضرت: زمان، مکان، حیطة

﴿ چرایی این دعا: ﴾

﴿ مقدمه بودن تسلیم
﴿ انتساب آن به خداوند

﴿ مراتب اسلام: ﴾

﴿ ادنی: اقرار به توحید، نبوت و معاد
﴿ اوسط: یکسانی اسلام و ایمان
﴿ اعلی: تسلیم محض: این مد نظر است

﴿ مراتب قرب: ﴾

﴿ توکل: با توجه به تعدد اسباب و علل
﴿ رضا: تنظیم خواست خود با اراده الهی
﴿ تسلیم: ندیدن چیزی جز خدا

«ذريتنا»:

انواع ادعیه حضرت:

خود و فرزند

خود، فرزند، ذریه

ذریه

مصدق ذریه: فرزندان اسماعیل(ع) و اسحاق(ع)

دلالت «مِنْ»: نیل برخی ذریه به مقام تسلیم

راز دعای حضرت: علم به فرزند حضرت نوح(ع)

دلیل اختصاص دعا برای ذریه: عاطفه، فرمان الهی

اصل موضوع: ضرورت الگوگیری از سیره حضرت

«امه مسلمه»:

مفهوم:

«امّ: اصل وجود، اصلاح... چیز دیگر
«امت:

« گروهی با هدف و مقصد واحد
« فرد انجام دهنده کار یک گروه
« زمان نسبتاً طولانی
« دین و آیین
« دارای معنای مفعولی: ماموم

« امت پیامبر(ص):

- « رسالت حضرت: جهانی
- « مومنان بنی هاشم: بخشی از امت
- « مشمولان خاص دعا: اهل بیت(ع)

« اشکال: تفاوت اسلام حضرت و ذریه

« پاسخ:

- « تفاوت مقام تشریع و دعا
- « تبری حضرت از عمومیش
- « دعا برای آینده خود و ذریه
- « دلالت قید «لک» بر عنایت خاص

﴿ مناسکنا:

﴿ نُسْک:

﴿ عبادت. (مناسک: جمع منسک)

﴿ قربانی. (ذبیحه: منسکه. محل ذبه: منسک)

﴿ شیوه زهد و طریقه عبادت

﴿ درخواست عینی مناسک:

﴿ اصل ادیان: مشترک و فروع: متفاوت

﴿ درخواست ارائه منسک نه تعلیم یا توفیق

﴿ اعلام خداوند به نبی:

﴿ نظری: وحی، انزال ابلاغ، القاء کار، تعلیم

﴿ عملی: بقره ۱۲۸

«تب علینا»:

«بازگشت:

«از جانب عبد: پشیمانی از گناه

«از جانب معبود: رجوع با استیلاء و رحمت

«مدلول: لزوماً بازگشت از گناه نیست

«تواب رحیم»:

«دلالت بر درخواست ادامه توفیق

«قبول قطعی براساس فضل

«شمول توبه معبود بر عابد:

«پیشینی: تنبه عبد به زشتی کار خویش

«پسینی: شمول عنایت مجدد برای طی مسیر

● آیه شریفه ۱۲۹

﴿ تناسب: ادامه دعاهاى حضرت

﴿ «ابعث»:

﴿ مفهوم: برانگیختن كسى یا چیزی برای انجام كاری

﴿ مصادیق قرآنى: انبیاء، اموات، مقام، خواب، عذاب

﴿ تفاوت بعث و ارسال:

﴿ ارسال: مبدا فاعلى

﴿ بعث: مبدا قابلى

﴿ دعای حضرت:

﴿ «فیهم»: در میانشان

﴿ «منهم»: از خودشان

﴿ اهمیت این دعا: جایگاه رهبر

﴿ رسول:﴾

﴿ نبی خاتم (ص):﴾

﴿ دعاکننده: حضرت و فرزندشان

﴿ دلالت دعای ذریه کنار کعبه بر بنی اسماعیل

﴿ مؤید روایی: انا دعوه ابی ابراهیم و ...

﴿ انبیاء ابراهیمی:﴾

﴿ انحلال دعا

﴿ دایره مقصود دو دعا

﴿ ایجابی بودن دو دعا

﴿ امکان وجود روایات دیگر

﴿ اصالت اطلاق

﴿ تفاوت اهمیت و انحصار

﴿ بازگشت ضمائر به امه

﴿ عدم فراگیری انحصار ذریه

﴿ آیات مؤید عدم حصر

﴿ آیات مشابه انحلال دعا

«یتلوا»:

- مفهوم: پی در پی آوردن چیزی
- اهمیت ساختارسازی برای آینده
- مدلول: ظاهرا وصف و واقعا انشاء
- مضارع بودن یتلوا، یعلمهم، یزکیهم
- احتیاج اخذ مبنا از خداوند

﴿ «یعلمکم»:

﴿ مفهوم:

﴿ افاضه علم: حتما تعلم و فراگیری می آورد

﴿ تدریس و انتقال اسباب: شاید تعلم بیاورد

﴿ استناد به:

﴿ خداوند: افاضه علم

﴿ پیامبر: تدریس و انتقال اسباب

﴿ تقدم تزکیه بر تعلیم

﴿الحکمه﴾:

﴿ مفهوم: منع

﴿ اهمیت: خیر کثیر

﴿ مصداق حکمت:

﴿ معارف عقلی

﴿ مواظظ اخلاقی

﴿ احکام حقوقی

﴿ مصداق حکیم: لقمان

﴿یزکیهم﴾:

﴿ مفهوم: رشد و بالندگی، پاکسازی

﴿ اهمیت تزکیه: شرط فلاح

﴿ مُزگی جامعہ: پیامبر اعظم(ص)

﴿ توفیق تزکیه: فقط از خداوند

﴿ تقدم بر تعلیم:

﴿ تزکیه: هدف، تعلیم: وسیله

﴿ تزکیه: تخلیه، تعلیم: تحلیه

﴿ تزکیه: عمل، تعلیم: علم

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب
العالمين